

HIBÁS FELTEVÉSEK ÉS ELŐÍTÉLETEK

A 3SZ VÉLEMÉNYE A MUNKANÉLKÜLI ELLÁTÁST MÓDOSÍTÓ TÖRVÉNYJAVASLATRÓL

A munkanélküliség és a vele járó szegénység külföldféléképpen bár, de a társadalom igen széles rétegeit érinti, dolgozókat és állástalanokat egyaránt. Így a „megoldásról”, a kezelés módjáról is számos nézet van forgalomban. Ahogy a foglalkoztatási törvény első változatának elkészültét széles körű szakértői és tudományos tapasztalatsere előzte meg, úgy most is mód lett volna ezek megismerésére, mérlegelésére, elfogadására vagy elvetésére, ha lett volna vita e kérdésekről. De nem volt. *A mostani tervezet készítői esélyt sem adtak maguknak arra, hogy korrigálják hibás feltevéseiket és megszabaduljanak előítéleteiktől.*

Mi a törvényjavaslat lényege?

A munkanélküli járadékot 12 hónap helyett csak 9 hónapig folyósítanák, az ezt követő (jelenleg kétéves és többször meghosszabbítható) jövedelempótló támogatást megszüntetnék, s a munkanélküli az önkormányzattól kaphatna segílyt, ha évente legalább 30 napig közhasznú munkát végezne, amelyért a minimálbérnél alacsonyabb díjazást is el kellene fogadnia.

Milyen feltevésekből indul ki?

Abból, hogy van elég állás, tehát aki dolgozni akar, az talál is magának munkát; aki mégsem, az – ha tisztességes – elfogadja a közhasznú munkát, amelyből lesz elég; ha nem fogadja el, akkor nem is akar dolgozni, tehát nem érdemli meg a segílyt sem.

Milyen előítéletet tartalmaz?

A törvényjavaslat feltételezett célszemélye a kocsmapultot támaztó, dolgozni nem akaró, a családi pótlékot is eldorbézoló, segílyekből élő munkanélküli. Noha erre vonatkozó adatok nem állnak rendelkezésre, nyilván vannak ilyenek is, de korántsem annyian, mint azt a javaslat elindító feltételezik. A bevezetni kívánt rendszer nem is az ő megregulázásukat fogja elsősorban szolgálni, már csak azért sem, mert *hibás feltevésekből indul ki.*

Miért hibásak e feltevések?

Semmi sem támasztja alá azt, hogy aki akar, az el is tud helyezkedni.

Miközben az idei első fél évben a KSH felmérése szerint 130 ezerrel nőtt a foglalkoztatottak száma, addig, ugyancsak a KSH adatai szerint, a munkanélküliek száma csak 40 ezerrel csökkent, 290 ezerre. A regisztrált munkanélküliek viszont mindössze 10 ezerrel lettek kevesebben, s jelenleg is 400 ezren vannak. A nyilvántartott munkanélküliek nagy része egy év-

nél régebben nem dolgozik, fele szakképzetlen, sokuk 45, sőt 50 évesnél idősebb. De nemcsak ők lehetnek álláskeresők. Közel 700 ezren vannak azok, akik már nem tanulnak és még nem nyugdíjasok, de nincs bejelentett munkahelyük, és nincs semmilyen látható jövedelmük sem. Az átlagos javulás mellett a hátrányos helyzetű vidékeken romlottak a foglalkoztatási mutatók, tovább nőttek a területi különbségek.

Az EU 1999. Évi Foglalkoztatási Irányelvei kimondják, hogy a tagállamok csökkentsék az élők munkaterheit és járulékait, különösen az alacsony képzettségű és bérszintű munkaerő esetében. A csatlakozni kívánó Magyarországon viszont a közterhek struktúrájának átalakítása évek óta az alacsony keresetűek rovására történik, s ezért éppen ebben a sávban stagnálhat, vagy csökkenhet a munkahely kínálat.

Az évi 30 napos közmunka nem nyújt megélhetést, nem segít visszatérni a munka világába.

Sem kereseti, sem foglalkoztatási szempontból nem megoldás, de mint a segíly megszerzésének kötelező feltétele, növeli a segílykérő függőségét és kiszolgáltatottságát a szabályozatlan mérlegelési joggal felruházott hatósággal szemben.

A támogatott munkavégzés hatékonyságáról készült vizsgálatok *nem támasztják alá*, hogy a közhasznú munkát végzők később könnyebben tudnának elhelyezkedni. Éppen ellenkezőleg, a közhasznú munka a legkevésbé hatékony foglalkoztatási program, stigmatizál és rontja az elhelyezkedési kilátásokat.

A közhasznú munka kínálata korlátozott

A települések többségében már középtávon sincs elég értelmes és hasznos közmunka-lehetőség. A törvény életbelépéséig hátralevő rövid idő alatt pedig még azt a keveset sem lehet megszervezni, ami egyébként lenne. Nem lehet mindig árkot ásni és újra betemetni. El lehet venni viszont a helyi vállalkozók kenyereit, ha közhasznú munkásokkal takaríttatják a községházát, meszeltetik az iskolát, stb.

Az önkormányzatok lehetetlen helyzetbe kerülhetnek.

Megnőnek az önkormányzatok feladatai és kiadásai (munkanélküli nyilvántartás vezetése, foglalkoztatásuk megszervezése, a szükséges eszközök, felszerelések beszerzése, stb.). Ehhez ma nincs sem munkaerőjük, sem szakértelmük. A kormány ugyan növelni fogja a foglalkoztatási normatívát, ám ezt úgy kalkulálták, hogy a közhasznú munkáért járó bérként

csak az öregségi nyugdíjminimumot (a minimálbér kétharmadát) vették figyelembe.

S miközben ez a rendszer az EU tapasztalatok szerint sem vált be, az önkormányzatoknak mindezzel úgy kell szembenézniük, hogy még reményük sincs arra, hogy „munkanélkülieik” visszatérjenek a „rendes” munkába, hiszen általában még a munkaügyi hivatalokkal fenntartott kapcsolatuk is megszakad. Az önkormányzatok végül is valamilyen formában rákényszerülnek a segélyezésre, mert egy bizonyos mértéken túl nem viselhetik el az elemi létfeltételek veszélyeztetettségét.

Ezzel önkormányzat és munkanélküli kiszolgáltatottsága kölcsönössé válik.

Semmi sem támasztja alá, hogy a munkanélküli ellátás szűkítése munkára ösztönözne.

Akik mégis így vélik, két érvet hangoztatnak. Az egyik: a járadékjogosultság lejárta előtt megnő a munkanélküliek elhelyezkedésének valószínűsége. Vagyis az utolsó fillérig kihasználják a segélyt. Lehet. De az is lehet, hogy az utolsó percig kihasználják a megfelelő állás megtalálásához az időt, amit egyébként a járulékfizetéssel „megvásároltak”. A szűkítő másik érve: hiába van munkaerőhiány egyes szakmákban, bizonyos munkákat senki sem vállal el. Vagyis a munkanélküliek válogatnak. Valójában inkább arról van szó, hogy a munkaerő kereslet és kínálat szerkezete eltér, a munkaadók nem tudnak vagy nem akarnak méltányos bért fizetni és annak közterheit viselni, a bejelentett állások egy része nem valóságos. (Nemcsak az igazából dolgozni nem akaró munkanélküliek járhatnak alibiből a munkaadókhoz, vannak munkaadók is, akik alibiből jelentik be az állásokat, mert például külföldit akarnak foglalkoztatni).

Fentiekkel szemben az elmúlt nyolc év során a munkanélküli ellátó rendszerben, a segélyezési feltételekben bekövetkezett megszorítások *semmilyen kimutatható hatást nem gyakoroltak* a munkanélküliek elhelyezkedési gyorsaságára.

Éppen ellenkezőleg, a nemzetközi tapasztalatok azt mutatják, hogy a (bejelentett) munkavállalási hajlandóságot a társadalom- és munkanélküli biztosítási rendszerek kiszámítható működése növeli. *A törvényjavaslat éppen ezt a hatást csökkenti.*

A hibás feltevések hibás eredményhez vezetnek:

A törvényjavaslatban szereplő rendszer számos elemi hazai jogszabályokba és nemzetközi egyezményekben ütközik.

A megélhetéshez szükséges segély megvonásának fenyegetésével a rászorulókat méltatlan munkalehetőség elfogadására kényszeríti. *Ez ellentétes a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet 1932. évi, kényszermunkáról szóló egyezményével, amelyhez Magyarország is csatlakozott, valamint az Európai Szociális Karta 13., a szociális és egészségügyi segítséghez való jogról szóló cikkelyével, amelyet a Parlament a közelmúltban ratifikált.*

A javaslat sérti a szociális biztonsághoz való jogot. A munkaadók és a munkavállalók négy éven keresztül fizetnek járulékot azért, hogy az állásukat elvesztők egy évig járadékot, majd ennek lejártaival, szükség esetén jövedelem-pótló támogatást kapjanak. A jelenlegi feltételek mellett fizetőktől a törvényhozó e „várományt” nem veheti el. Négy éves felkészülési időt kellene biztosítani úgy, hogy az új feltételek csak a rendszerbe újonnan lépőkre vonatkozzanak.

A törvényjavaslat a jelenlegi normatív jövedelem-pótló támogatást szabályozatlan szociális segéllyel váltaná fel, amely mérlegelés tárgya. A segélyjogosultság megszerzésével és megállapításával kapcsolatos eljárásokat és a jogorvoslati lehetőségeket törvényben kell szabályozni. A törvényjavaslat azonban ilyen szabályozást nem tartalmaz.

A törvényjavaslat szerint a közhasznú munkáért fizetett bér a minimálbérnél alacsonyabb lehet (csak a minimálbérnél egyharmaddal kevesebb mindenkori öregségi nyugdíjminimumot kell elérnie). *Ez sérti a Munka Törvénykönyve előírását.*

Az igazi vesztesek és győzelmi jelentések

A munkanélküli ellátórendszer javasolt átalakításának igazi vesztese az önkormányzat, valamint az a rendezett társadalmi helyzetű, idősebb, korszerűtlen szakképzettségű, érettségizett dolgozó, akinek munkahelyi biztonsága megingott, aki nem fog megalázó segélyért folyamodni, s könnyebben elfogadja a rosszul fizetett, be nem jelentett munkát.

A bejelentkezés értelmét veszti, aminek várható eredménye a regisztrált munkanélküliek létszámának csökkenése.

A látszólagos nyertes az állami költségvetés. S azok, akik úgy adhatnak ki győzelmi jelentéseket a munkanélküliség folyamatos csökkenéséről, hogy az érintetteket sem álláshoz, sem megélhetésüket segítő egyéb jövedelemhez nem juttatták.